

Elena Shtepko

Military history of Zmiinyi Island: involvement of island space in World Wars

The article deals with the known cases of application geographical and operative space of the Zmiinyi Island in military events of the First and Second World Wars, their interpretation and analysis is provided in the article.

The major features of the island development which were inherent in that period of time and formed an appropriate use of island space are identified. Established the fact of the use of the island to make, as far as possible, the boundary detection of the enemy fleet and single vessels. In addition to this fact, the island was still an important natural landmark, which enjoyed most of the sea commanders, due to primitive navigation and communications systems of the time. Finally, it wasn't without diplomatic color which, in today's world, accompanied by any military conflict.

On the base of a wide range of written sources of various origin, the course of events is reconstructed and their vision by our compatriots as well as by other rulers of the island is provided.

Key words: Zmiinyi Island, the cruiser, submarine, minefields, lighthouse.

Елена Штепко

Военная история острова Змеиный: вовлечение островного пространства в Мировые войны

В статье рассматриваются известные случаи применения географического и оперативного пространства острова Змеиного в военных событиях Первой и Второй Мировых войн, проводится их интерпретация и анализ.

Выявлены основные черты освоения острова, которые были присущи этому периоду времени и формировали особенности использования островного пространства. Был установлен факт использования острова для того, чтобы вынести, как можно дальше, границу обнаружения вражеского флота и одиночных судов. Кроме того, остров по-прежнему оставался важным природным ориентиром, которым пользовалось большинство морских командиров, что объясняется примитивностью средств навигации и связи того времени. Наконец, не обошлось и без дипломатического окраса который, в современном мире, сопутствует любому военному конфликту.

Привлекая широкий комплекс письменных источников различного происхождения, была предпринята попытка реконструировать ход и видение событий, как глазами наших соотечественников, так и иностранцев.

Ключевые слова: остров Змеиный, крейсер, подводная лодка, минные банки, маяк.

Рецензент: О.В.Сминтина, д.і.н., завкафедрою археології та етнології України (Одеський національний університет імені І.І.Мечникова)

УДК 13:291.13

Юрій Котляр

КОЗАЦЬКА СИСТЕМА «СПАС» НА МИКОЛАЇВЦІНІ

У статті на основі на джерельного матеріалу авторів методик практичного вивчення «Спасу» розглядаються духовні основи цього явища.

Серед дієвих міфологічних систем, які є характерними для українського етносу та які були прийняті козацтвом, необхідно виділити систему, під

назвою «Спас», яка є своєрідним інструментом для пізнання енергетичних можливостей людини. Презентовано прояви системи «Спас» на Миколаївщині, де її хранителями виступають представники родів козаків-характерників Скульських і Топор.

Ключові слова: «Спас», міфологія, духовність, Миколаївщина, козацтво.

В роки незалежності Україна переживає бурхливе відродження духовної культури, яка пов'язана з використанням досвіду минулого. Звернення до минулого, не просте повернення до першооснов – це пошуки того, що знаходиться поза часом, поза існуючою реальністю. Нове прочитання досвіду минулого визначає давню культуру здатною до більш гармонійного співіснування з оточуючим світом, опис якого постає набагато складнішим ніж домінуюча картина світу початку ХХІ ст. Така культура має назву архаїчної або традиційної. Саме те, що характеризує традиційну культуру, – невластиве культурі сучасній, воно нею втрачене. В зв'язку з цим, людство або пережило більшість катастроф ХХ ст., або постало перед новими. Ось чому, дослідження духовної спадщини набуває надзвичайно важливого значення для повернення гармонійності світу.

Згідно найдавнішої системи світосприйняття – ведичної концепції, Світ розглядається в триєдиному вимірі – «Правь» (світ Правила – єдиного закону для всього Всесвіту), «Явь» (світ явлений) і «Навь» (світ духовний, посмертний, світ пращурів)²⁸³. Відкидання першої та третьої реальностей і концентрація лише «явленому» не дає можливості зрозуміти навколишній Світ у всій його багатовимірності, а тим більше жити з ним в гармонії.

Пізнання архаїчної культури можливе лише за допомогою міфології, адже міфологічний світогляд – перший тип осягнення історії. Міфічне минуле – це не просто попередній час, а особлива епоха першотворення. Міфи постають як чуттєве ставлення людини до світу, який виокремлюється з природного універсуму. Міфологію ми розуміємо як необхідність закономірного і неминучого етапу духовного розвитку кожного етносу²⁸⁴.

Серед міфологічних систем, які характерні для українського етносу та були взяті на озброєння козацтвом, слід виділити систему «Спас». В основу християнського розуміння «Спасу» покладено євангельську легенду про чудесне перетворення Христа. «В кінці свого земного життя він привів групу своїх учнів на гору і під час молитви «перетворився». «Спас» полягає у тому, оповідає Біблія, що вигляд обличчя його змінився, одяг його став білим, блискучим, а голос з неба підтвердив його божественне походження»²⁸⁵. Наукове визначення

²⁸³ Богословие «Книги Велеса» // Свято-Русские Веды. Книга Велеса / Перевод, пояснения А. И. Асова. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002. – С. 309-310.

²⁸⁴ Бойченко І. В. Філософія історії. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – С. 17-19.

²⁸⁵ Спас. – Режим доступу: http://picdruchniki.ws/16730226/religijeznavstvo/trjtsya_abo_pyatidesyatnitsya

«Спасу» може бути таким – це система філософських і світоглядних концепцій, навиків, коріння яких знаходяться в дохристиянських традиціях слов'ян²⁸⁶. За визначенням засновника «Спасу Причорномор'я» А. Скульського «Спас» – це система трансової культури українського народу²⁸⁷. В. Черніков у свої книзі «Хранитель знаний» вказує: «Старовинні перекази про козаків-характерників повні чудес, які схожі на чаклунство! Жили колись козаки-характерники, яких ні куля не брала, ні шабля ні рубала. Вміли вони замовляти кулі, проходити невидимими крізь ворожі порядки, напускати в поля туман, обертатися звіром, вивідувати будь-які таємниці. Розуміли вони трави, мінерали, могли вилікувати будь-які хвороби. Багато легенд складено про характерників, але мало хто знав, що під прикритом чаклунства ховалася таємна наука – «Спас Великий»²⁸⁸.

Мета нашої статті, спираючись на матеріал авторів методик практичного вивчення «Спасу»: Анатолія Максимовича Скульського, Василя Андрійовича Чумаченка та Віктора Михайловича Чернікова (Топор) зрозуміти походження системи «Спас», а також показати її прояви на території Миколаївщини.

Базовою основою міфології «Спасу» слід вважати текст своєрідного заповіту батька А. Скульського, записаного 23 листопада 1979 р.: «Ми живемо на землі не тільки серед рослин і тварин, але і серед багатьох інших істот, невидимих для нас. Але не треба їх боятися! Людина сама могутня серед усіх творинь. По-перше, тому, що тільки людина може мислити. По-друге, тому, що твоє тіло – це лише стебло, біля якого, разом із яким живуть дев'ять могутніх невидимих істот: Срібна людина (Сяйво), Даж, Малка, Сак, Вол, Хор. Є ще чотири, про які я говорив, що ми їх втратили. Але це зовсім не так, вони поруч із нами. Звуть їх Кален, Тар і Швак. Просто ми їх не бачимо та не чуємо, вони, у свою чергу, нас також не бачать; важають, що живуть самі по собі. Це трапилося тому, що ми, з різних причин, розучилися бачити так, як бачили наші пращури. Але якщо з'явиться необхідність, їх можна знайти і побачити. Якщо не будеш їх шукати ти, то передай своїм дітям і онукам, що їх можна знайти, але це потрібно робити тільки тоді, коли виникне велика потреба, тому що з ними дуже важко жити...

Прийшов час назвати тобі імена всіх «вершників» – супутників. Сьомого звуть Кален, восьмого Хор, дев'ятого Тар, десятого Швак, а того, що живе за межами нашого світовідчужання (або, як прийнято називати, на небесах) звуть Род. Це не «вершник» – супутник, це

²⁸⁶ Древнеславянская система оздоровления «Спас». – Режим доступа: <http://www.tvbalance.com/health/pediatrics>

²⁸⁷ Скульский А. Спас (Записки наблюдателя). Психокультура восточных славян в традициях, обрядах, преданиях и мифах народов Украины. – Николаев: «Привет-Полиграфия», 1997. – С. 4.

²⁸⁸ Виктор Черников (Топор). Хранитель знаний. – Режим доступа: <http://receptdocs.ru/docs/index-14148.html>

Ангел Хоронитель. Він – Род! Він оберігає усіх твоїх братів і сестер, усіх родичів, і він не один – їх багато. Є вони і з боку твоєї матері, твоєї дружини, із боку її родичів. Ти тільки маленька перинка в крилах цього Роду. Від тебе самого, від того, як ти проживеш своє життя тут, на Землі, буде залежати, чи будеш ти маховою рукою в могутніх крилах свого українського Роду або усього лише маленькою перинкою»²⁸⁹.

Отже, А. Скульський в своїх публікаціях подає унікальний за змістом і термінологією матеріал, який пояснює сутність «Спасу» у вигляді певних міфічних істот, що відповідають енергетичній побудові людського організму. При цьому, явно простежується зв'язок з природою – стеблом, зернами і сонячною квіткою: «Людина – це Боже стебло, на якому ростуть божі зерна числом до дев'яти. Ми, наша родина, несемо в собі п'ять тих зерен, а чотири вже втратили. Зовуть їх: перший – Даж, другий – Малка, третій – Сак, четвертий – Вол, п'ятий – Хор... З цим народжується дитина! З цим вона і живе до 12-15 років. Після 12-15 років «срібна людина» випускає з себе шпичаки, що виходять взимку на два-три кроки попереду і чотири позаду від тіла. На ці шпичаки, або гілки сідають Сак, потім Вол, потім Хор. Звідки вони беруться, ніхто не знає. Може, Бог посилає, може, з померлих родичів перелітають, а може – з дурних людей. Втратили ми чотирьох. За що їх Бог забрав, ніхто не знає. Як звать, теж забули»²⁹⁰.

В книзі «Спас. Тайная козацкая наука» А. Скульський підсумовує відомості про вершників-супутників, які складають сутність енергетичної системи людини та додає до них фізичне тіло людини. Отже, космічний людський організм за А. Скульським складається з двох структурних частин:

I. Базовий організм: 1) Фізичне тіло; 2) Срібна людина (Сяйво); 3) Даж, 4) Малка.

II. Вершники-супутники: 5) Сак; 6) Вол, 7) Кален; 8) Хор, 9) Тар, 10) Швак²⁹¹.

Однак, це ще не повна інформація про міфологічну побудову людини, невелика її частина знаходиться в додатках до книги А. Скульського «Спас (Записки наблюдателя)». Психокультура восточных славян в традициях, обрядах, преданиях и мифах народов Украины». Нас цікавить важливий логічний ряд автора в підрозділі «Тринадцять куполов Софии Киевской», в якому розкодовується сутність сакрального числа 13 не лише стосовно християнства – Ісус Христос і 12 апостолів, а й відносно тринадцяти складових частин Людини космічної.

²⁸⁹ Скульский А. М. Спас. Тайная козацкая наука. – Херсон: Айлант, 2005. – С. 185-186.

²⁹⁰ Скульский А. Спас (Записки наблюдателя). – С. 16.

²⁹¹ Скульский А. М. Спас. Тайная козацкая наука. – С. 185-186.

Крім вказаних вище десяти, структурних сутностей, слід виділити ще три:

III. Місячні супутники: 11) Без назви; 12) Без назви.

IV. Ангел-охоронець: 13) Род²⁹².

Тому, міфологічна система побудови людського організму за А. Скульським складається з тринадцяти структурних частин.

В. Чумаченко в книзі «Політ метелика» вказує, що «характерницька наука нараховує десять сходинок у зростанні духовної культури людини. Згадані сходинки пов'язані з пробудженням відповідних тіл або зерен Роду, головного стародавнього слов'янського бога. В потаємнім говориться, що ці зерна бога частини душі самої людини, сховані від неї до того часу, доки людина слабка та нерозумна. Розуміння зерен божих схованих в людині та можливостей пов'язаних з ними виникало коли неземний птах Тар сідав на плече та розкидав свої крила, щоб людина могла побачити добро та зло, тобто людині ставали відомими причинно-наслідкові зв'язки планів життя на всіх рівнях»²⁹³.

Автор в розділі «Природний Спас в характерництві» виділяє десять зерен роду: 1) Сяйво; 2) Даж, 3) Малка; 4) Сак; 5) Хор; 6) Вол, 7) Кален; 8) Тар, 9) Хвар; 10) Род²⁹⁴.

В. Черніков також показує енергетичні рівні людського організму, вважаючи, що «людина – це Божа рослина. На цій рослині ростуть і визрівають дев'ять Божих зерен»²⁹⁵. Крім цього, автор виділяє «глиняну людину» – фізичне тіло і «залізну людину» – перший енергетичний шар організму. Тому кількість і назви структурних частин енергетичної побудови людського організму за В. Черніковим виглядають так: 1) Залізна людина (Кремій); 2) Сяйво; 3) Даж; 4) Малка – Березиня; 5) Сак; 6) Вол; 7) Кален – Великий полоз; 8) Хор – Сокіл; 9) Тар – Вовк; 10) Швак – Ведмідь²⁹⁶.

Кожен з авторів подає власне розуміння вказаних структурних енергетичних частин-сутностей людського організму, пояснюючи їх²⁹⁷.

«Спас» не випадково пов'язаний з козацтвом, яке було його хранителем та Миколаївщиною, де духовні традиції, можливо, найдовше зберегли відомості про характерників. На території України науковці виділили три місця, з яких спостерігали космос прадавні

²⁹² Скульский А. Спас (Записки наблюдателя). – С.119.

²⁹³ Чумаченко В. А. Політ нічного метелика. – Режим доступу: <http://slavs.org.ua/forum/topic>

²⁹⁴ Черников В. М. Энергетическое строение человеческого организма. – Режим доступа: <http://spas1.com.ua/aura-vision/jenergeticheskoe-stroenie-chelovecheskogo-179.html>

²⁹⁵ Там само.

²⁹⁶ Виктор Михайлович Черников (Топорь). – Режим доступа: <http://www.slav-spas.su/forum/viewtopic.php?p=75>

²⁹⁷ Котляр Ю. В. Міфологічні основи системи «Спас» // Историчний архів. – 2013. – Вып. 10. – С. 133.

українці: Кам'яна Могила на річці Молочній, пагорби поблизу Чернігова на Десні, та місцевість в районі Миколаєва на Бузі²⁹⁸.

Цілий район міста Миколаєва, незважаючи на численні перейменування до нашого часу носить назву «Спаськ». Під цією назвою відома значна ділянка землі на заході Миколаївського півострова, поблизу Бузького лиману. Згідно ордеру Г. Потьомкіна № 1065 від 27 серпня 1789 р. дану територію стали називати «Спаське»²⁹⁹. Назва була дана за Спасо-Миколаївським чоловічим монастирем для відставних офіцерів армії і флоту, що Г. Потьомкін збирався заснувати на цих землях³⁰⁰. З того часу на планах, картах й інших офіційних документах місцевість називалась «Спаське Урочище», а в народі – «Спаськ». Тут в балці, знаходились кілька природних джерел (Спаські джерела) з прісною водою, що забезпечували навколишній район питною водою.

В місцевості, що прилягала до Спаська, знаходиться самий високий пагорб на Миколаївському півострові, що отримав назву Спаський пагорб (висота 53 м. над рівнем моря). На пагорбі з 1821 по 1829 рр. будувалася Морська астрономічна обсерваторія³⁰¹. Закладаючи підмурівки обсерваторії, будівельники виявили залишки будівель та дивні кам'яні кола, які археолог В. Нікітін датує серединою третього тисячоліття до н. е. Вони були очищені від піску та замальовані. Судячи з малюнка це були кромлехи, тобто кола з каменю, що нагадують знаменитий Стоунхендж. Британські вчені, дискутуючи півстоліття, дійшли висновку, що народ, що збудував мегалітичні споруди Стоунхенджу був походженням з дніпро-бузького межиріччя³⁰². Самі кромлехи в давні часи використовувалися для астрономічних спостережень, а також вони виконували функції ритуально-храмових споруд³⁰³.

В. Кулаков висловлює думку, що Миколаїв – не просто місто, а місцина сакральна, маєстатна. Українське слово «маєстатність» означає відокремлену в довкіллі святу силу. У степовому просторі Прибужжя такі місцини завдяки географічному становищу накопичували великі таїнства минулих літ³⁰⁴.

Характерники поселялися в таких «місцях сили», які існували на Миколаївщині. Енергія останніх, помножена на умови існування серед дикої природи, постійне балансування між життям та смертю, а

²⁹⁸ Кулаков В. В. Маєстатне місто чи сакральна місцевість? // Історія. Етнографія. Культура. Нови дослідження. IV Миколаївська обласна краєзнавча конференція. – Миколаїв, 2002. – С. 191.

²⁹⁹ Крючков Ю. С. История улиц Николаева. Топонимический путеводитель. – Николаев, 1997. – С. 13.

³⁰⁰ Там само. – С. 148.

³⁰¹ Там само. – С. 150.

³⁰² Кулаков В. В. Маєстатне місто чи сакральна місцевість? – С. 191.

³⁰³ Фурдуй Р. С. Прелесть тайны – 2: Космический перекресток. – К.: Либідь, 2001. – С. 160.

³⁰⁴ Кулаков В. В. Маєстатне місто чи сакральна місцевість? – С. 190.

також постійні тренування, гартували звичайних людей перетворюючи їх на вправних воїнів, або навіть на характерників³⁰⁵.

Присутність характерників була бажана в кожному козацькому курені. Це пояснюється тим, що під час бойових дій вони, тільки їм відомим способом, мали змогу миттєво вселяти в своїх «підопічних» цілковиту зневагу до особистої боля та смерті. Таким чином, прибираючи психічні блоки, що заважали вивільненню прихованого в людині потенціалу. Саме цей енергетичний потенціал надавав воїнам легендарну неушкодженість та силу. Людина завдяки таким маніпуляціям з енергетикою тіла набувала фізичної сили в сотні разів перевищуючої початкову. Все це помножуючи на бойову виучку, яку досягали завдячуючи постійним тренуванням вправ та прийомів унікального мистецтва, яке і надавало запорізькій піхоті тієї «містичної» непереможності³⁰⁶.

Характерники приділяли значну увагу психофізичній підготовці, і як наслідок духовному розвитку. Навчання характерника носило індивідуальний характер. «Краще менше, але досконаліше», – вважали вихователі. Найперше, що робив вихователю – це проглядав попередні втілення потенційного учня та напрацьовані ним борги Коструби (карми). Далі – враховував індивідуальні риси характеру, поведінку, здоров'я, перевіряв природну реакцію щодо подразнень, знання та життєвий досвід учня у нинішньому втіленні. На цьому ґрунті формувалася індивідуальна система захисту, що була характерна лише для певної особи³⁰⁷.

Центри характерництва в різний час існували на Мигійському острові на річці Південний Буг, Карпатах, Поділлі в Медоборах, Волині, Чернігівщині, Черкащині, в Запорозькій Січі³⁰⁸.

В. Черніков, подаючи розповідь свого діда – Михайла Топора про події 1771 р. в Україні (напередодні ліквідації Запорозької Січі) пише про наступне: «Ось вже довгих сім днів і ночей, на таємному острові Гард, що на річці Південний Буг, шуміло і сперечалося Мале коло козаків-характерників. Старійшини тринадцяти козацьких родів, що володіли давньослов'янською системою знань «Спас Великий», до хрипоти сперечалися, як жити далі... Головне, що буде з тими знаннями, якими володіли роди. Це не звичайні знання, в них поміщена мудрість всього слов'янського роду. Від діда-прадіда, до дітей-онуків, передавалася наука «Спасу». В тяжкі часи битв і походів «Спас» завжди виручав... І

³⁰⁵ Горбачевський О. Особливий характер. – Режим доступу: <http://h.ua/story/159262/>

³⁰⁶ Денисюк Ю. Характерництво, як система езотеричних знань та практик. – Режим доступу: <http://webcommunity.org.ua/2011/02/28/harakternytsstvo-yak-systema-ezoterychnyh-znan-ta-praktyk/>

³⁰⁷ Кондратьев А., Горелишев С. Кріп – бойове мистецтво українських характерників. – К.: «Восток-Запад», 2009. – С. 162-163.

³⁰⁸ Каляндрук Т. Таємниці бойових мистецтв України. – Львів: ЛА «Піраміда», 2007. – С. 35-36.

нарешті вирішили: «Кожен рід досконало володіє одним з видів «Спасу Великого» і тому кожному роду зберігати свої знання передаючи їх всередині роду. А коли Україна стане незалежною, загальними зусиллями відродити науку «Спасу Великого»... Деякі роди знищили свої знання і дали клятву ніколи і нікому не відкривати «Спасу». Їм не докоряли – часи були смутні і кожен вирішував сам, як бути. Правда «Спас» покарав ці роди – вони вимерли за відмову зберігати і передавати знання. Пройшло більше 200 років. Виконуючи наказ предків, охоронці знань про Спас, роди козаків-характерників Скульських і Топор, стали передавати науку «Спаса»³⁰⁹.

Через «Спас» розкривається душа народу. Наші предки говорили: «Людина – це вічний дух, у вічному пошуку своєї вершини. Для людини, яка знаходиться в такому пошуку і відчуває спрагу до знань і духовності, шукає хто він, звідки йде і куди, «Спас» буде ковтком джерельної води серед пустелі «загальнолюдських цінностей»³¹⁰.

Таким чином, Миколаївщина є територією, на якій зберігаються і передаються традиції найдавнішої слов'янської системи «Спас», які допомагають людині жити в гармонії з навколишнім світом і бути високодуховною особистістю.

Yuriy Kotlyar

Cossack system «Spas» in Mykolaiiv region

In the article on basis on a spring, material of authors of methods of practical study wills «Spas» spiritual bases of this phenomenon are examined. The displays of the system «Spas» are retined on Mykolaiiv.

Among the mythological systems, that are characteristic for the Ukrainian ethnos and which were adopted by the Cossacks, one should pick out the system called «Spas». According to the definition given by A. Skulskiy, the founder of «Spas» of the Black Sea region, «Spas» is a system of trance culture of the Ukrainian people. The purpose of the article, which is based on the works of the authors of methods of practical «Spas» study as: Anatoliy Maksimovich Skulskiy, Vasiliy Andriovitch Chumachenko and Victor Myhaylovich Chernikov (Topor) is to find out the origin of the «Spas» system and define its role in the spiritual revival of the personality.

The text of peculiar will made by A. Skulskiy's father should be considered as the basic foundation of «Spas» mythology. This text was recorded on November 23, 1979. It provides material of unique content and terminology, which explains the essence of «Spas» as some mythical creatures, which refer to the energetic building of the human body.

The energetic structure of the human organization according to A. Skulskiy consists of the following parts: I. Basic body: 1) Physical Body, 2) Silver Man (Syaivo), 3) Dazh, 4) Malka; II. Riders-satellites: 5) Sak, 6) Vol, 7) Calen, 8) Hor, 9) Tar, 10) Shvak; III. Months-satellites: 11) Untitled, 12) Untitled; IV. Guardian Angel: 13) Rod.

V. Chumachenko identifies ten grains of the system: 1) Syaivo, 2) Dazh, 3) Malka, 4) Sak, 5) Hor, 6) Vol, 7) Calen, 8) Tar, 9) Hvar, 10) Rod.

³⁰⁹ Виктор Черников (Топоръ). Хранитель знаний. – Режим доступа: <http://receptdocs.ru/docs/index-14148.html>

³¹⁰ СПАС – ведическая культура русов. – Режим доступа: <http://svarga.com.ua/ru/index.html>

The names of the parts of energetic building of the human body according to V. Chernikov are the following: 1) Iron Man (Kremin), 2) Syaivo (Light), 3) Dazh, 4) Malka (Keeper), 5) Sak, 6) Vol, 7) Calen (Large Snake), 8) Hor (Falcon), 9) Tar (Wolf), 10) Shvak (Bear).

Each of the authors proposes their personal understanding of the mentioned structural energetic parts-beings of the human body, giving their own explanation to them. However, we are interested in the mythological components of these subjects, as they are founded on the definite bases, built according to the corresponding names. And just after making out the nature of these names, which are nearly the same in works of all the authors, we will be able to get the ideas of the heart of the system «Spas», which is the instrument for cognition of a human.

Key words: «Spas», mythology, spirituality, Mykolaiu, Cossack.

Юрий Котляр

Казацкая система «Спас» на Николаевщине

В статье на основе источников авторов методик практического изучения «Спаса» рассматриваются духовные основы этого явления. Показаны проявления системы «Спас» на Николаевщине.

Среди действенных мифологических систем, которые являются характерными для украинского этноса и которые были приняты казачеством, необходимо выделить систему, под названием «Спас». Согласно определению, А. Скульского, основателя «Спаса Причерноморья», «Спас» – это система трансовой культуры украинского народа.

Базой мифологии «Спаса» необходимо считать текст своеобразного заветания отца А. Скульского, записанного 23 ноября 1979 г. Оно содержит уникальный по содержанию и терминологии материал, объясняющий сущность «Спаса» в виде определенных мифических существ, которые соответствуют энергетическому строению человеческого организма.

Энергетическая структура человека по определению А. Скульского состоит из таких частей: I. Базовый организм: 1) Физическое тело, 2) Серебряный человек (Сияние), 3) Даж, 4) Малка; II. Всадники-спутники: 5) Сак, 6) Вол, 7) Кален, 8) Хор, 9) Тар, 10) Швак; III. Лунные спутники: 11) Без названия, 12) Без названия; IV. Ангел-хранитель: 13) Род.

В. Чумаченко определяет десять зерен системы: 1) Сияние, 2) Даж, 3) Малка, 4) Сак, 5) Хор, 6) Вол, 7) Кален, 8) Тар, 9) Хвар, 10) Род.

Названия частей энергетического потенциала человеческого тела по определению В. Черникова являются следующими: 1) Железный Человек (Кремень), 2) Сияние, 3) Даж, 4) Малка (Хранительница), 5) Сак, 6) Вол, 7) Кален (Большая Змея), 8) Хор (Сокол), 9) Тар (Волк), 10) Швак (Медведь).

Каждый из авторов методик предлагает собственное понимание указанных структурных энергетических частей человеческого организма, объясняя их. Однако нас интересуют мифологические компоненты этих сюжетов, так как они основаны на единой базе, которая опирается на соответствии названий. Осознав сущность указанных названий, мы сможем понять первооснову системы «Спас», которая является инструментом для познания человека. На Николаевщине хранителями древней системы «Спас» выступают представители родов казаков-характерников Скульские и Топор.

Ключевые слова: «Спас», мифология, духовность, Николаевщина, казачество.

Рецензент: Н.М.Дианова, д.і.н., професор (Одеський національний університет імені І.І.Мечникова)